

VENECIJANSKE DEVICE

ĐINA BONUGARO

Prevela
Aleksandra Čabraja

 Laguna

Naslov originala

Gina Buonaguro

THE VIRGINS OF VENICE

Copyright © 2022 by Gina Buonaguro

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za moju kćerku, moju majku, moje bake i moju prabaku,
i za sve matrijarhe moje porodice čija imena ne znam*

Ne mogu da živim s tobom, ni bez tebe.

— Ovidije, *Amores* (Ljubavne pesme)

Više volim ljubav od braka, slobodu od okova.

— Eloiz, *Pisma Abelara i Eloiz*

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Venecija, april 1509, Uskršnji ponedjeljak

Kopile!“
„Opatičin sine!“
„Grube psovke gondolijera u prolazu ometale su moj spokojni dremež, u kojem sam sanjala o pisanju poezije i razmeni snenih poljubaca. Žmirkajući ustadoh sa kauča, a otvorena Senekina knjiga pade mi s kolena na zemlju uz tup tresak, dok je stranica nažvrljana mojim rukopisom odlepršala na teraco pod poput tužnog cveta. Mama bi negodovala što moja mlađa sestra Roza i ja slušamo takve prostakluge, ali šta bi mogla da očekuje kad se nalazimo na terasi iznad mnoštva brodića u Kanalu Grande, čiji se gnusni miris diže uvis. Naš mali pas Dolče načuljio je uši i digao glavu na Rozinom krilu.“
„Šta je to?“ Vrelina je uspavljujuće delovala i na Rozu, iako je mračan oblak što je brzo plovio sa severozapada ružio inače plavo nebo i bacao senku na obližnje palate, menjajući boju njihovih fasada iz bisernobe u golubijesivu, iz boje zrele kajsije u uvelosmeđu. Provirila je preko kamene ograde.
Spustila sam ruku na njenu. „Samo neki prosti gondolijeri. Ne uzbuđuj se.“

Bilo je kasno prepodne dan posle Uskrsa, i Roza je posvetljivala kosu koristeći stari porodični recept koji je mama

nazivala alhemijom a ja jalovim trudom taštine, jer je Rozi-na kosa ionako bila plava. Za mene i moju crvenkastosmeđu kosu bez ijednog plavog pramena to bi bilo traćenje vremena koje bih mnogo radije utrošila na svoje književne napore. Ali morala sam da povlađujem svojoj dragoj sestri. Prijalo mi je da joj pravim društvo i da uživam na toplom suncu, grešno se oduševljavajući neuobičajenom slobodom kojom smo se naslađivale. Iz samostana San Cakarija, gde smo boravile na školovanju kao iskušénice, došle smo kući još početkom februara, kad je mama umalo umrla prilikom teškog porođaja i još uvek smo joj bile potrebne.

Ipak, kao ustupak Rozi, koja bi se uznemirila ako bi mi se na licu pojavila koja pegica, nosila sam šešir sa širokim obo-dom sličan njenom, dok je ona kroz namenski otvor na svom provukla svoju grivu natopljenu sredstvom za izbeljivanje, i raširila je da se suši.

Digla je obod šešira i pogledala u palatu preko puta, a zatim u kanal ispod nas pun gondola. „Vidi, eno tate. Nabavio je novu uniformu za Teodora.“ Pokazala je prstom našu gondolu, koja je klizila po azurnoj vodi. „Znaš koliko tata polaže na izgled. Mada sam sigurna da je to polovna livreja.“ Naš otac je, u crvenoj odori kao što i priliči članu Senata, sedeo naizgled izgubljen u mislima dok je naš gondolijer veslao provlačeći gondolu između drugih brodića, a jarkocrvene i bele pruge na njegovim čarapama i novom kaputu isticale su se naspram crne kože. Uz odgovarajući crveni šešir sa žutim perom, izgledao je još viši.

Pošto je Teodor odveslao dalje nestajući nam iz vida, sagla sam se da podignem papir sa pesmom na kojoj sam radila. Bio je vlažan jer je pao u baricu, a mastilo sada beše razmrljano i nečitljivo. Tako je verovatno i bolje. Ne prvi put, pomislih da nisam baš ženska inkarnacija Vergilija.

Roza se zavalila i sklopila oči, sa zanesenim izrazom lica koji sam tako dobro poznavala. Iako nam je Bog podario očiglednu

sestrinsku sličnost, odlučio je da nas stvori sasvim različite. Rozi, koja je već sa trinaest godina imala zrelu žensku figuru, izvajao je savršene crte, talasaste zlatne uvojke, prčasti nos, bistre plave oči, sočne usne, prirodno rumene obraze i večno andeoski izraz lica, te je ležeći noću u postelji izgledala prelepo i spokojno poput Svete Ursule. I njeno držanje odgovaralo je ljupkom, sitnom liku, jer je bila blaga i nežna poput bresaka kojima smo se unapred radovali povodom gozbe Uznesenja Blagoslovene Device Marije.

Meni, starijoj od Roze tri i po godine, On je izvajao jednostavniji lik, duži nos, sivoplave oči, tanje usne i mali beleg na čelu koji sam, da je moda bila drugačija, mogla da prikrijem kosom. Zaista, morala sam da poklanjam svom izgledu više pažnje od Roze. Bila mi je potrebna sva pomoć koju je Bog mogao da mi pruži. Dobri Gospod mi je takođe podario um bistar poput muškog i telo koje je po visini moglo da se meri sa mojim bratom Paolom, dopuštajući mi da, ako želim, odbacim visoke potpetice koje su rado nosile venecijanske plemkinje, kao i kurtizane što su se družile sa plemićima.

Opet sam se zavalila na svoj kauč. Sa kanala je dopiralo još prostakluka, pljuskanje vode o kamene zidove, krici galebova. U mislima sam videla grubu skicu koju mi je gospodar Luka Čikonja nacrtao koji dan ranije, nadahnut Barbarijevim drvorezom, čitavom Venecijom predstavljenom na hartiji.* Luka nije umetnik ali je želeo da mi predstavi taj jedinstveni pogled. Smešeći se, zamišljala sam sebe kao pticu, kako posmatram naš grad odozgo, sa Kanalom Grande što vijuga kroz kamena

* Reč je o monumentalnom drvorezu koji prikazuje pogled na Veneciju iz vazduha, sa jugozapada. Originalni naziv gravire je VENETIE MD (*Venecija 1500.*), a autor je italijanski slikar i graver Jakopo de Barbari. Mapa je odštampana sa šest drvenih blokova graviranih 1498–1500, a veličina ukupnog otiska je oko 135 x 280 cm. Originalne drvene ploče, premda oštećene, danas se čuvaju u Muzeju *Korer* u Veneciji, na Trgu Svetog Marka. (Prim. prev.)

zdanja poput zmiје, i gradom na obe strane, poput dve šake sklopljene u molitvi.

Moje sanjarenje odlutalo je s drvoreza do obližnje crkve zasićene mirisom mnoštva cvetova i ukrašene slikama, možda novim, Đordoneovim, sa stotinama ljudi što kleče na klecalima i sa odobravanjem posmatraju kako dižem veo sa svog lica i okrećem se svom mladoženji Luki Čikonji...

Usudih se da se nasmešim.

„Da te gospodar Čikonja sad vidi!“

Iz sanjarenja me je prenuo naš stariji brat Paulo, dok mu je Dolče uzbuđeno lajao oko nogu.

Paulo je izašao na terasu zevajući, sa činijom sušenih višanja i još uvek u spavaćoj košulji, raskopčanoj do pupka. Čak i kao njegova sestra morala sam da primetim koliko je lep muškarac. I on je to znao, i koristio svaku priliku koja bi mu se ukazala, osvajajući bojno polje venecijanskih postelja kao pravi Mars. „Justina, tvoj udvarač uskoro dolazi na sastanak našeg novog društva. Prozvali smo se Inamorati. Šta misliš?“ „Ja mislim da je to baš slatko.“ Naravno da je ljupka Roza to mislila o bratstvu muževnih mladića koji sebe nazivaju Ljubavnicima. Uvek je mislila najbolje o svima, prirodno pretpostavljajući njihovu dobrotu.

„Oh, kakva ironija“, frknula sam. „Niko od vas ne želi da bude zaljubljen ni u koga, već samo da odvedete u krevet prvu devojku koja zatrepće gledajući vas.“

„Kako možeš tako da govoriš o Luki?“ Paulo je ubacio dve trešnje u usta, a onda ispljunuo jednu preko kamenog zida umalo pogodivši zatečenog skeledžiju koji je prevezio mrtve životinje. Svi smo nabrali noseve od smrada, daleko goreg od mirisa Rozine boje za kosu.

Pokušala sam da oteram taj vonj od svog nosa svojom čipkanom maramicom namirisanom lavandom. „Iako bih volela da mislim kako Luka gleda samo mene, usuđujem se da kažem da ima apetite kao većina drugih muškaraca. Ali dokle god

njegovo srce, njegova pamet i njegova zakonita deca pripadaju meni, mogu da budem mirna.“

„Prvo dvoje već imaš, draga moja sestro, to je savršeno jasno, a nadajmo se da ćeš uskoro imati i treće. Uprkos tome, čini mi se da je on od onih ljudi koji će biti veran.“ Paolo se na trenutak netipično uozbiljio, a onda slegnuo ramenima. „U svakom slučaju, Luka i ja i još nekoliko momaka osnivamo novo bratstvo Inamorati, a prvi zadatak nam je da isplaniramo naše osnivačko slavlje. Tako mi je drago što ste vas dve još uvek kod kuće i još se niste vratile u manastir, jer mi je tata dao odobrenje da to slavlje organizujem ovde i to uskoro. To znači, drage moje sestre, da Roza ne posvetljuje kosu uzalud.“

Roza ciknu od detinjeg oduševljenja. Sa suprotne strane kanala, sestre Picamano su takođe koristile lep dan za slično izbeljivanje kose, a čuvši Rozinu ciku, znatiželjno su pogledale ka nama. Čak i sa tolike udaljenosti, razrogačile su oči očigledno primetivši Paolovu nepristojnu odeću i raskopčanu košulju.

Činilo se da Paolo to ne primećuje kad se smestio u dno mog kauča. „Štaviše, mama je nagovestila da bih mogao da prodiskutujem o jelovniku sa ljupkom i dopadljivom Madelenom. Gospode bože, taj njen naglasak! I te oči! Jedva se obuzdavam. Ne znam kako ću uopšte isplanirati jelovnik sa njom. U svakom slučaju, cilj mi je da nadmašim feštu koju su nedavno priredili *Sbragazai**. Široke pantalone, glupost, izgledali su kao budale u tim svojim kostimima. A tako su se i ponašali.“

„Pa, obuzdaj se.“ Uzela sam šaku sušenih višanja, pazeći na svoju besprekornu haljinu. „Znaš da je najbolja robinja koju smo ikad imali i mama bi se razbesnela ako bi ona morala da ode zbog tvoje neobuzdanosti.“

„Jesi li video mamu od jutros?“ Roza je maramicom brisala tečnost za beljenje koja joj je curila niz slepoočnicu.

* Društvo koje je svojevremeno postojalo u Veneciji pod tim nazivom, koji znači „široke pantalone“. (Prim. prev.)

Paolo se namršti. „Mislio sam da je ona već otišla u posete. Je li dobro?“

Odmahnula sam glavom. „Madelena je otišla da joj pomogne da se obuče ali ju je zatekla još uvek u krevetu, rekla je da je mnogo boli glava i nije htela da doručkuje.“

Paolo uznemireno ustade. „Onda treba da je obiđemo.“

Uхватih ga za ruku. „Madelena je rekla da nam je mama izričito zabranila da idemo kod nje. To očigledno nema veze s njenim zdravljem. Samo želi da se odmori. Namerava da siđe na večeru.“

Roza uzdahnu. „Mama je tako tvrdoglava.“

Paolo opet sede. „I Justina i ja smo tvrdoglavi, pa samo reci i pozvaću doktora ili babicu.“

Začu se stidljivo nakašljavanje, te sve troje digosmo pogled i videsmo Madelenu kako stoji na vratima terase, s tamnom kosom zaglađenom ispod bele kape i nesigurnim izrazom lica. Dolče opet zalaja, a Roza ga uze u naručje i pomilova mu uši.

„Gospodar Luka Čikonja traži gospodara Paula.“ Madelenin milozvučni glas imao je blagi prizvuk otomanskog naglaska.

Paolo se široko osmehnu. „Draga moja Madelena, pošalji ga pravo ovamo.“

Uštinula sam Paola za butinu. „Da se nisi usudio da tako nešto uradiš!“

„Divno izgledaš, sestro.“ On mi skide šešir i baci ga u stranu, dok se Roza zaprepasčeno uspravila.

„Ali *ja* ne izgledam!“ Kosa joj je još uvek bila namazana izbeljivačem neprijatnog mirisa, a na sebi je imala staru haljinu koja joj je već okraćala.

Paolo nabra nos, žvaćući još jednu višnju. „Istina, i upravo si me nažalost podsetila da je jedan od sastojaka te odvratne smese i Dolčeova mokraćna.“

Zakikotala sam se kada je Roza vrišteći uletela unutra, proguravši se pored Madelene, koja je uznemireno i upitno pogledala u Paola, pa u mene.

„Pošalji gospodara Čikonju ovamo, a onda se pobrini za Rozu“, reče on. Madelena se blago nakloni pre nego što je otišla, a Dolče odskakuta za njom. „Ne brini, sestro.“ Paolo me potapša po kolenu. „Ovo je savršen izgovor da se sretnete. Možemo prebaciti krivicu na mene i reći da me Madelena nije razumela.“

„Kosa mi nije sređena.“ Usplahireno sam provlačila prste kroz pramenove što su mi padali do struka. „Ne bi smela da bude puštena.“ Bar sam imala čistu i pristojnu, premda prastaru haljinu.

Paolo se zagleda u mene, a onda iskreno reče: „Divno izgledaš, Justina. Kosa ti je zaista najveći ukras, kao prava kruna. Luka će mi zahvaljivati što sam mu omogućio da te vidi ovakvu. A ja ću sve vreme biti sa vama, kao tvoj pratilac.“

Duboko sam udahnula. „Nadam se da si u pravu.“ Nebo se naoblačilo, a vetar je nosio miris kiše. Nebo iznad najsevernijeg sestijera* grada zacrnelo se, a u daljini se čula potmula grmljavina.

„Naravno da sam u pravu. Jedini razlog zašto se Luka pridružio našem bratstvu jeste taj da bi imao opravdan razlog da dođe ovamo i da razgovara s tobom. Inače je previše ozbiljan i učen.“

Pokupila sam Senekinu knjigu s poda, gurnula u nju svoju upropaštenu pesmu i smestila knjigu nazad na krilo, prstima dobujući po sklopljenim koricama. „Paolo, misliš li da će nam naši očevi ikad odobriti da se uzmemo? Iz ljubavi, i u njegovim tako mladim godinama?“

„Ne znam, Justina. Ali ovo znam. Lukino srce je čisto, i on je pravi plemić iz dobre i bogate porodice, premda novije,

* *Sestiere* (mn. *sestieri*), od it. *sesto* (šest) – vid administrativne podele pojedinih italijanskih gradova i teritorija na šest upravnih jedinica. Najpoznatiji primer takve podele i danas jeste Venecija: Kanaređo, Kastelo, Dorsoduro, San Marko, San Polo i Santa Kroče. Ova primedba se ovde očigledno odnosi na Kanaređo. (Prim. prev.)

tek su stotinu godina u patricijatu*. Ali svakako se tome treba nadati. Ni naš otac nije bio protiv takvog braka. Sigurno si svesna da se oženio mamom zbog bogatstva i veza njene novije plemićke porodice.“

„Mi se ne možemo pohvaliti bogatstvom, samo dugim pedigreeom.“

„Istina, i čini se da naš trenutni manjak dukata navodi Lukinog oca da se koleba. Ali Luka je veoma ubedljiv. On će ga uveriti. A naše stanje je privremeno – siguran sam da je tako i podsećam ga na to kad god se ukaže prilika.“

I dalje sam bila sumnjičava. „A šta je sa Lukinim godinama? Znaš da je u današnje vreme skoro nečuveno da se plemić oženi sa dvadeset i četiri. Suviše je zelen čak i za Veliko veće. Ima toliko da nauči o upravljanju, trgovini, pravu, filozofiji. Mada bih učinila sve što mogu da mu pomognem u svim političkim i trgovačkim poduhvatima.“

Paolo me pomilova po ruci. „Znam da bi, verujem, više od bilo koje druge žene. Ponoviću tati Lukine najbolje osobine pošto Luka dobije dozvolu svog oca. Podsetiću ga kako je on čestit plemić, kako bi se dobro brinuo o svojoj ženi, na njegovo izučavanje prava u Padovi, na put koji se otvara pred njim. Da i ne spominjem kako bi nam njegova porodica bila odličan saveznik u duždevoj palati, kao i izvanredan trgovački partner. Čini se da imaju Midin dodir, sve što taknu pretvaraju u zlato a novca imaju napretek.“

Čulo se tiho kucanje na vratima i Madelena se opet pojavila na pragu terase, u društvu gospodara Luke Čikonje.

* It.: *Patriziato veneziano*, ili venecijanski: *Patrisiato venesian* – naziv za venecijansko plemstvo, jednu od tri društvene klase na koje je Mletačka republika bila podeljena. Plemeniti naziv članova vladajuće venecijanske aristokratije bio je *patrizio*, a ovaj naziv se ispred imena skraćeno zapisivao kao N. H. (*Nobilis Homo*), a u slučaju žena N. D. (*Nobilis Domina*). (Prim. prev.)